

ÖRGÜT VE OKUL İKLİMİ

Editör
Dr. Mustafa Özgenel

Yazarlar

Dr. Mustafa Özgenel
Dr. Ercan Öge
Dr. Mehmet Çetin
Doç. Dr. Hanifi Parlar
Dr. Metin Işık
Dr. Pınar Mert

Şebnem Yazıcı
Dr. Mehmet Hilmi Koç
Dr. Okan Bilgin
Dr. İbrahim Taş
Dr. Ersin Yağan



ÖRGÜT VE OKUL İKLİMİ

Editör: Dr. Mustafa Özgenel

Yayın No. : 2701
Eğitim No. : 562
ISBN : 978-625-402-065-0
Basım Sayısı : 1. Basım, Mart 2020

© Copyright 2020, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TIC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

Genel Yayın Yönetmeni : Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Yayın Koordinatörü : Gülfem Dursun -gulferm@nobelyayin.com-

Redaksiyon : Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-
Sayfa Tasarım : Leyla Kurt -leyla@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım : Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Baskı Sorumlusu: Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-
Baskı ve Cilt :

Kütüphane Bilgi Kartı

Özgenel, Mustafa.

Örgüt ve Okul İklimi / Mustafa Özgenel

1. Basım. X + 178 s. 16x23,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-402-065-0

1. İklim 2. Örgüt iklimi 3. Okul iklimi

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TIC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı mh. 2465 sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat Şaşmaz-ANKARA - siparis@nobelyayin.com-

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

E-Satis: www.nobelkitap.com - www.atlaskitap.com - Bilgi: esatis@nobelkitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Ekip Dağıtım, Kıda Dağıtım, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri

BÖLÜM YAZARLARI

ÖRGÜT VE OKUL İKLİMİNİN TANIMI VE ÖNEMİ

Dr. Mustafa Özgenel

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafa.ozgenel@izu.edu.tr

ÖRGÜT İKLİMİNİN BOYUTLARI

Dr. Ercan Öge

İstanbul Aydın Üniversitesi, eoge@aydin.edu.tr

Dr. Mehmet Çetin

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mehmet.cetin@izu.edu.tr

ÖRGÜT İKLİMİ TIPLERİ

Doç. Dr. Hanifi Parlar

İstanbul Ticaret Üniversitesi, hparlar@ticaret.edu.tr

ÖRGÜT İKLİMİNİN ÖNCÜLLERİ VE ÇIKTILARI

Dr. Mehmet Çetin

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mehmet.cetin@izu.edu.tr

ÖRGÜT İKLİMİ VE LİDERLİK

Dr. Metin Işık

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, metinziya50@gmail.com

ÖRGÜT İKLİMİ VE ÖRGÜT KÜLTÜRÜ

Dr. Mustafa Özgenel

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafa.ozgenel@gmail.com

ÖRGÜT İKLİMİ VE ÖRGÜT SAĞLIĞI

Dr. Pınar Mert

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, pinar.mert@izu.edu.tr

OLUMLU VE OLUMSUZ OKUL İKLİMİ

Şebnem Yazıcı

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Öğrencisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, sebnemyaz@gmail.com

OKUL İKLİMİNİN ÖLÇÜLMESİ

Dr. Mehmet Hilmi Koç

İç Denetmen, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, hilmikoc1976@hotmail.com

OKUL İKLİMİ VE MOTİVASYON

Dr. Okan Bilgin

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, bilgin.okan@gmail.com

OKUL İKLİMİ İLE PSİKOLOJİK KAVRAMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. İbrahim Taş

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ibrahim.tas@izu.edu.tr

OKUL İKLİMİ VE OKUL ETKİLİLİĞİ

Dr. Ersin Yağan

Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni, ersinyagan@gmail.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM YAZARLARI.....	III
ÖRGÜT VE OKUL İKLİMİNİN TANIMI VE ÖNEMİ	1
Giriş	1
Örgüt ve Okul İklimi Kavramının Tanımı	2
Örgüt İkliminin Önemi	7
Kaynakça	10
ÖRGÜT İKLİMİNİN BOYUTLARI.....	15
Giriş	15
Hiyerarşinin Doğası.....	18
Destek ve Ödüllerin Odağı.....	18
Kişiler Arası İlişkilerin Doğası	19
İşin Doğası	20
Temel Sınıflandırmanın Dışında Kalan Boyutlar.....	21
Kaynakça	25
ÖRGÜT İKLİMİ TIPLERİ.....	29
Giriş	29
Halpin'e Göre Örgütsel İklim Tipleri.....	30
Litwin ve Stringer'e Göre Örgütsel İklim Tipleri.....	31
Zammuto ve Krackover'e Göre Örgütsel İklim Tipleri	32
Shankar, Ansari ve Saxena'ya Göre Örgütsel İklim Tipleri	33
Mark ve Diğerlerine Göre Örgütsel İklim Tipleri.....	33

Shadur, Kienzle ve Rodwell'e Göre Örgütsel İklim Tipleri	34
Ertekin'e Göre Örgüt İklimi Türleri	36
Kaynakça	36
ÖRGÜT İKLİMİNİN ÖNCÜLLERİ VE ÇIKTILARI	39
Giriş	39
Kavramın Öncülleri ve Çıktıları Açısından Operasyonel Tanımı	39
Çıktıları Bakımından Örgüt İklimi ve Örgüt Kültürü	42
Bireysel Öncüller	42
Takım ve İklim	44
Lider ve Örgüt İklimi	45
Örgütsel Çıktılar	46
Örgüt İkliminin Düzenleyici ve Aracı Değişken Rolü	47
Kaynakça	49
ÖRGÜT İKLİMİ VE LİDERLİK	55
Giriş	55
Lider	56
Liderlik	59
Örgüt İklimi	62
Örgüt İklimi ve Liderlik	64
Kaynakça	69
ÖRGÜT İKLİMİ VE ÖRGÜT KÜLTÜRÜ	73
Giriş	73
Örgüt Kültürü Tanımı	75
Örgüt Kültürünün Oluşumu	78
Örgüt Kültürünün Seviyeleri	79
Örgüt Kültürü Modelleri	81
Örgüt Kültürü ile Örgüt İklimi Arasındaki İlişki ve Farklılıklar	83
Kaynakça	86
ÖRGÜT İKLİMİ VE ÖRGÜT SAĞLIĞI	91
Giriş	91
Örgüt Sağlığı	92
Okul Sağlığı ve İklimi	97
Kaynakça	101

OLUMLU VE OLUMSUZ OKUL İKLİMİ.....	103
Giriş	103
Olumlu ve Olumsuz Okul İkliminin Varlığı Nasıl Belirlenir?.....	105
Olumlu ve Olumsuz İklim Okulu Nasıl Etkiler?	108
Olumlu Okul İklimini Sağlamak.....	115
Kaynakça	117
OKUL İKLİMİNİN ÖLÇÜLMESİ.....	121
Giriş	121
Okul İkliminin Ölçülmesi.....	123
Okul İklimi Anketleri.....	126
Veri Toplama Sürecinin Yönetilmesi.....	128
Okul İklimi Verilerinin Kullanımı	129
Okul İklimini Ölçmeye Yönelik Değerlendirme Araçları.....	131
Kaynakça	132
OKUL İKLİMİ VE MOTİVASYON.....	135
Giriş	135
Motivasyon Kuramları.....	136
Okul Motivasyonu.....	138
Okul İklimi ve Motivasyon.....	138
Kaynakça	141
OKUL İKLİMİ İLE PSİKOLOJİK KAVRAMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	145
Giriş	145
Okul İklimi ile İlişkili Pozitif Psikolojik Değişkenler.....	145
Okul İklimi ile İlişkili Negatif Psikolojik Değişkenler.....	149
Okul İklimi ile İlgili Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi	153
Kaynakça	155
OKUL İKLİMİ VE OKUL ETKİLİLİĞİ.....	159
Giriş	159
Etkililik Kavramı ve Etkili Okullar	159
Okul İklimi ve Okul Etkililiği Arasındaki İlişki	161
Kaynakça	167
YAZARLAR HAKKINDA.....	173

ÖN SÖZ

Etkili ve başarılı örgütlerin ve okulların birbirinden farklı özellikleri ortaya konmasına rağmen, bu etkililik ve başarıda en önemli ve öne çıkan ortak özelliklerden birinin örgüt ve okul iklimi olduğu konusunda uzlaşma söz konusudur. Okul bağlamında iklim, nitelikli eğitim için öğrencileri, öğretmenleri, okul personelini ve velileri desteklemektedir. Olumlu iklim çabaları sonucunda, güvenli, destekleyici, ilgi çekici ve uyumlu bir okul iklimine ulaşılmaktadır. Olumlu bir okul iklimi, öğrencilerin öğrenimini ve başarısını, öğrenci ve öğretmenlerin okula bağlılıklarını artırmak, okul terk oranlarını ve istenmeyen öğrenci davranışlarını azaltmak gibi olumlu sonuçların ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir. Başka bir ifadeyle iklim, örgüt çıktıları ve üyelerinin performansları üzerinde etkili olan psikolojik bir kavramdır. Etkili örgütlerin ortak özelliklerinden biri olan örgüt ikliminin bir örgütün ortamını ve çalışanların performanslarını nasıl etkilediğine yönelik yapılan araştırmalar, bizlere örgüt ikliminin yapısını anlama konusunda ipuçları sunmaktadır. Bu anlamda örgüt iklimi, örgüt geliştirme ve örgütte değişim yapmak isteyen uzmanların ve araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Örgüt iklimi, çok sayıda değişkenden oluştuğundan, kolayca tanımlanamamıştır. Ortak özellikleri olmasına rağmen örgüt iklimini tanımlamanın zorluğu, örgüt yapılarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Örgüt yapılarındaki bu farklılık aynı zamanda farklı iklim tiplerinin sınıflandırılmasına da yansımıştır. Örgüt iklimi alanında ortaya çıkan tartışmalar, örgütlerin sağlık ve eğitim gibi kâr amacı gütmeyen hizmet sektöründe ve kâr amacı güden örgütlerin farklılığından, örgüt iklimi ile ele alınan diğer değişkenlerden, iklimin özelliklerini veya tiplerini belirlemeye yönelik ölçme araçlarından ve araştırmalarda kullanılan nicel veya nitel yöntemlerden kaynaklanmaktadır. Bu anlamda yazarlar, örgüt ikliminin tanımını, öncüllerini ve çıktılarını, iklimi-

min boyutlarını ve iklim tiplerini, iklim ile liderlik, örgüt sağlığı, örgüt kültürü, motivasyon, okul etkililiği ve psikolojik kavramlar arasındaki ilişkileri, olumlu-olumsuz okul iklimini, okul ikliminin ölçülmesini derinlemesine ve geniş bir bakış açısıyla sunmaya çalışmışlardır. Kitabın hazırlanmasına katkı sunan tüm yazarlara ve Nobel Yayınevi ailesine teşekkür ederim. Örgüt ve okul iklimi konusuna ilgi duyan araştırmacılara, yöneticilere, uygulayıcılara, öğretmenlere, uzmanlara faydalı olması dileğiyle...

Dr. Mustafa Özgenel

İstanbul, 2020